

Sprawozdanie z panelu jubileuszowego *Napisane na okoliczność i do użytku wspólnego,* zorganizowanego z okazji trzydziestolecia istnienia rocznika naukowego „Napis”

ZUZANNA PASIKOWSKA

ORCID: 0009-0004-4783-2784

(Uniwersytet Warszawski)

W zeszłym roku ukazał się jubileuszowy numer rocznika „Napis” upamiętniający trzydzieści lat istnienia pisma. Z tej okazji 15 stycznia 2025 roku w sali Adama Mickiewicza w Pałacu Staszica w Warszawie odbył się uroczysty panel naukowy. Wydarzenie, zorganizowane przez członków redakcji czasopisma, było okazją do spotkania osób związanych z rocznikiem lub z nim sympatyzujących – współautorów, recenzentów, członków Rady Naukowej – oraz do wspólnego wspominania ostatnich trzydziestu lat połączonego z refleksją nad przyszłością rocznika.

Panel odbył się w trybie hybrydowym, a transmisję z niego można było obejrzeć na żywo na platformie YouTube oraz za pośrednictwem aplikacji Google Meet. Dzięki temu w wydarzeniu mogły aktywnie uczestniczyć również związane z czasopiśmem osoby przebywające w innych miastach czy nawet krajach. Forma spotkania umożliwiła tym gościom nie tylko bierny udział w uroczystości, lecz także zabieranie głosu za pomocą funkcji chatu oraz komentarzy.

Wydarzenie zainaugurowały wystąpienia przedstawicieli dwóch instytucji – właścicieli rocznika naukowego „Napis” – Instytutu Badań Literackich Państwowej Akademii Nauk oraz Wydziału Polonistyki Uniwersytetu Warszawskiego. Jako pierwszy głos zabrał profesor Grzegorz Marzec, Dyrektor IBL PAN, który złożył redakcji najlepsze życzenia z okazji jubileuszu oraz sięgnął pamięcią do momentu założenia pisma i wspomniął postać jego pierwszego redaktora naczelnego – profesora Janusza Maciejewskiego. Podkreślił również, że to właśnie profesor, związany zarówno z IBL PAN, jak i Wydziałem Polonistyki UW, zainicjował współpracę tych dwóch instytucji. Następnie w imieniu Dziekan Wydziału Polonistyki UW, profesor Iwony Kurz, wystąpił profesor Tomasz Wójcik (Prodziekan ds. roz-

woju kadry naukowej). W swojej wypowiedzi pogratulował rocznikowi tak długiej pracy oraz wyraził przekonanie, że „Napis” był i wciąż pozostaje pewnego rodzaju symbolem przyjaznej współpracy pomiędzy dwoma ośrodkami naukowymi sprawującymi pieczę nad pismem.

Następnie rozpoczął się panel, który podzielono na dwie części tematyczne. Pierwsza z nich, poprowadzona przez Redaktora naczelnego „Napisu” – doktora hab., profesora IBL PAN Marka Pąkińskiego, była przyczynkiem do wspólnego wspominania postaci założyciela rocznika – profesora Janusza Maciejewskiego. Kolejni prelegenci pragnęli w swoich wypowiedziach przedstawić Profesora nie tylko jako wielkiego badacza, lecz także jako wielkiego człowieka – przyjaciela, współpracownika, nauczyciela – w związku z czym pozwolili sobie na podzielenie się wspomnieniami o osobistym charakterze, które ukazały, jak ciepłą i dobrą osobą był założyciel „Napisu”. Druga część panelu, którą poprowadził doktor hab., profesor IBL PAN Wojciech Kaliszewski, członek Rady Naukowej „Napisu”, dotyczyła z kolei samego pisma – jego pełnej przemian historii oraz wyjątkowości na tle innych humanistycznych czasopism naukowych.

Część poświęconą postaci profesora Maciejewskiego rozpoczęła profesor Grażyna Borkowska (IBL PAN), Przewodnicząca Rady Naukowej „Napisu”, która opowiedziała o szerokim zakresie zainteresowań Profesora oraz o nowatorskich ideach, jakie pojawiały się w jego refleksji naukowej. Na samym początku podkreśliła odrębność modelu uprawiania nauki, który przyjął Profesor. Zwróciła uwagę na interdyscyplinarność charakteryzującą jego badania, w których sięgał do narzędzi wypracowanych przez chociażby socjologię, krytykę literacką, teorię literatury. Profesor Borkowska zaznaczyła również, że założyciel rocznika potrafił odkryć i docenić tematy niezauważane, jak chociażby wspomniane wielokrotnie w trakcie panelu „trzecie obszary” literatury. Prelegentka doceniła też fakt, że we współpracy z innymi badaczami profesor Maciejewski pozostawiał swym współpracownikom maksymalnie duży margines wolności.

Następnie głos zabrał profesor Wojciech Kaliszewski, który podkreślił ogromne zasługi profesora Maciejewskiego dla badań nad literaturą oświecenia. Zauważył, że jego podejście do twórczości tego okresu było wyjątkowe, a zainteresowania badawcze niezwykle rozległe. W refleksjach zajmował go wymiar geograficzny, historyczny, społeczny i polityczny kultury polskiej XVIII wieku, a przy tym doceniał nie tylko literaturę wysoką, lecz także teksty *minorum gentium*, literaturę użytkową czy zjawiska literackie, które określał mianem „folkloru szlacheckiego”. Profesor Kaliszewski wspominał również o ogromnym zaufaniu do innych ludzi, które cechowało profesora Maciejewskiego zarówno w pracy naukowej, jak i w życiu codziennym.

Pierwszą część panelu zamknął profesor Marek Pąckiński, wymieniając na koniec niezwykle istotne umiejętności interpersonalne profesora Maciejewskiego. Pierwszy redaktor naczelny „Napisu” miał bowiem niezwykle talent do koordynowania pracy innych badaczy oraz do łączenia ze sobą ludzi, którzy z nim współpracowali. Wszystkie te wspomnienia podkreślały wyjątkowość profesora Maciejewskiego, zarówno jako naukowca (szeroki przekrój zainteresowań badawczych, prekursorski charakter podejmowanych przez niego tematów), jak i w wymiarze osobistym (niezwykła otwartość, ciepło, zaufanie). Te wszystkie cechy sprawiają, że dla osób, które miały przyjemność współpracować z profesorem Maciejewskim, jest on postacią niezapomnianą.

Drugą część panelu, poświęconą historii i ewolucji rocznika, poprowadził profesor Wojciech Kaliszewski. Jako pierwszy głos zabrał obecny Redaktor naczelny, profesor Marek Pąckiński, który opowiedział o swoistości i wyjątkowości „Napisu” na tle innych czasopism literaturoznawczych. Zwrócił również uwagę na ewolucję pisma, które na samym początku swojej działalności skupiało się głównie na „trzech obszarach” literatury, później wprowadzało również refleksje związane z różnymi zwrotami w teorii literatury, które w pewien sposób poszerzały profil tematyczny pisma (np. skupienie na zagadnieniach genologicznych, zainteresowanie tematyką nie-literaturoznawczą: antropologiczną, etnologiczną, filozoficzną). Profesor Pąckiński wspomniał też o czasach, w których kolejne numery „Napisu” były publikacjami pokonferencyjnymi, oddając przy tym sprawiedliwość ogromnym zasługom profesora Jacka Wójcickiego w tamtym etapie funkcjonowania pisma. Zdaniem obecnego Redaktora naczelnego wyjątkowość czasopisma wynika dziś między innymi ze znacznego skupienia na proponowanych tematach kolejnych numerów oraz nachylenia w kierunku eseistyki naukowej. Za niezaprzeczalne zalety „Napisu” redaktor uznał również interdyscyplinarność, skupienie na związkach literatury z rzeczywistością społeczną. Profesor Pąckiński stwierdził, że ciągły rozwój „Napisu” stymulowany jest chęcią stosunkowo młodego czasopisma, aby dorównać innym, cenionym pismom ze znacznie dłuższą i bogatszą tradycją.

Następnie Sekretarz redakcji, doktor Agnieszka Bąbel (IBL PAN), opowiedziała o ewolucji czasopisma stanowiącej odzwierciedlenie zainteresowań badawczych kolejnych redaktorów naczelných, spośród których każdy w pewien sposób zmodyfikował profil „Napisu”, wprowadzając do niego nowe, swoiste elementy. Doktor Bąbel wyróżniła niezaprzeczalne zasługi założyciela, profesora Maciejewskiego, który był pomysłodawcą stworzenia pisma traktującego o „obszarach trzech” literatury, następnie zwróciła uwagę na zupełnie odmienne (bardziej osobiste, intymne) rozumienie „okolicznościowości” zaproponowane przez profesor Barbarę Wolską – kolejną Redaktor naczelną. Profesorowi Markowi Pąckińskiemu przy-

piśla z kolei wpływ na rozwój związków czasopisma z badaniami filozoficznymi, kulturoznawczymi oraz tematyką wschodnią. Opisując kolejne przemiany, doktor Bąbel posłużyła się metaforą okresów życia ludzkiego, charakteryzując kolejno okres „dziecięcy” oraz „młodzieńczy” „Napisu”. Te liczne przemiany i wciąż trwająca ewolucja są zdaniem Sekretarz redakcji świadectwem ciągłego rozwoju czasopisma, ponieważ, jak stwierdziła: „to, co próbuje nowych dróg, ciągle się rozwija, żyje i będzie mieć przyszłość”.

Z perspektywy statystycznej na trzydziestoletnią działalność „Napisu” spojrzała z kolei doktor Agata Grabowska-Kuniczuk (IBL PAN). Zastępczyni redaktora naczelnego spróbowała wyodrębnić kilka słów kluczowych, za pomocą których można by opisać rocznik; zaliczyła do nich takie hasła jak „okolicznościowość”, „użytkowość”, „ponadpokowość”, „interdyscyplinarność” czy „wspólnota” i „dialog”. Następnie przedstawiła dane liczbowe dotyczące czasopisma oraz jego współtwórców. Ta cenna refleksja i przedstawienie naprawdę imponujących statystyk pomogły zrozumieć, jak wiele osób na przestrzeni trzydziestu lat było zaangażowanych w tworzenie czasopisma. W tym matematycznym zestawieniu najważniejszy pozostał bowiem wymiar ludzki, gdyż, jak podkreślała doktor Grabowska-Kuniczuk, rocznik jest wynikiem współpracy wielu badaczy, redaktorów, tłumaczy, wydawców, typografów i specjalistów z innych dziedzin, spośród których wszyscy wpłynęli na obecny kształt „Napisu”. Na koniec swojego wystąpienia doktor Grabowska-Kuniczuk w imieniu całej redakcji podziękowała wszystkim tym osobom.

Następnie głos zabrał dr hab., profesor IBL PAN Bartłomiej Szleszyński (Centrum Humanistyki Cyfrowej IBL PAN), który złożył redakcji „Napisu” gratulacje od zespołu CHC oraz podziękował rocznikowi za współpracę przy rozmaitych projektach, takich jak Nowa Panorama Literatury Polskiej czy innych przedsięwzięciach realizowanych przez Pracownię Edycji i Monografii Cyfrowych. Podkreślił również, że ze względu na niezwykle inkluzywny charakter pisma, to właśnie na łamach „Napisu” pojawiły się prekursorskie teksty programowe dotyczące perspektyw edytorstwa cyfrowego. Profesor Szleszyński wyraził również nadzieję na kontynuację współpracy przy kolejnych projektach.

Jako ostatnia wystąpiła doktor Katarzyna Stanny (profesor Akademii Sztuk Pięknych w Warszawie), twórczyni logotypu, szaty graficznej strony internetowej rocznika oraz autorka okładek piętnastu numerów „Napisu”, która opowiedziała o swojej trwającej już piętnaście lat współpracy z redakcją czasopisma. Podziękowała za zaufanie, jakim twórcy „Napisu” nieustannie obdarzają ją, a także jej studentów z Akademii Sztuk Pięknych, którzy od dwunastu lat współtworzą rocznik, wzbogacając go o swoje prace fotograficzne związane każdorazowo z głównym tematem

numeru. Doktor Stanny zwróciła uwagę na specyfikę tego rodzaju współpracy, która stawia wiele wyzwań, ale i daje ogromną satysfakcję.

Po zakończeniu tej części panelu nastąpiła kilkuminutowa przerwa, po której przyszedł czas na dyskusję. W jej trakcie zabrali głos goście panelu: autorzy, współtwórcy oraz sympatycy pisma: profesor Dawid Maria Osiński (Uniwersytet Warszawski), profesor Kamila Budrowska (Uniwersytet w Białymstoku), profesor Arkadiusz Stempin (Uczelnia Korczaka – Akademia Nauk Stosowanych). Wszyscy mieli okazję, aby pogratulować redakcji tak ważnego jubileuszu, oraz podzielili się swoimi refleksjami dotyczącymi tego, czym dla nich jest „Napis”.

Oficjalną część spotkania zamknęła doktor Agnieszka Bąbel, dziękując za udział wszystkim obecnym. Po panelu oraz dyskusji miała miejsce część bardziej nieformalna, z poczęstunkiem, która była również okazją do prywatnych rozmów. W trakcie poczęstunku wzniesiono toast na cześć rozwijającego się wciąż rocznika oraz uczczono jego trzydziestolecie tortem.

Jubileuszowemu panelowi towarzyszyła również wystawa piętnastu okładek „Napisu” autorstwa doktor Katarzyny Stanny. Prace zaprezentowano w formie plakatów o dużym formacie. Pozwoliło to dokładniej przyjrzeć się artystycznym okładkom. Wśród zaprezentowanych prac znalazła się również okładka numeru jubileuszowego – opublikowanego w sieci, jednak niewydanego jeszcze wówczas drukiem. Wystawa ta była dostępna w hallu Pałacu Staszica jeszcze przez kolejny tydzień.

Choć od tego niezwykle udanego spotkania minął już niemal rok, należy zaznaczyć, że nie tylko „to, co napisane trwa”. Dyskusja panelowa udostępniona on-line osobom, które nie mogły pojawić się w Pałacu Staszica osobiście, również została utrwalona. Zapis z jubileuszowego panelu naukowego można obejrzeć na platformie YouTube na kanale IBL PAN pod tym linkiem: <https://www.youtube.com/live/xKvFQbZJpd8>.

Jubileusz upłynął w niezwykle miłej atmosferze – refleksja nad barwną przeszłością pisma, jego ewolucją, ale i perspektywami dalszego rozwoju w towarzystwie osób, którym „Napis” oraz reprezentowane przez rocznik idee są bliskie, była znakomitym zwieńczeniem trzydziestu lat pracy. Efektem tych trzech dekad jest bowiem nie tylko długi rząd trzydziestu tomów ustawiony na stole konferencyjnym w trakcie panelu czy też podobne rzędy na półkach bibliotek i prywatnych biblioteczek osób czytających i kolekcjonujących czasopismo. Wynikiem tych lat wspólnych działań są przede wszystkim nawiązane wówczas relacje, wzajemna zażyłość i otwartość, które były wyczuwalne i widoczne podczas styczniowej uroczystości.